

MØDRE SOM MESTRER

Et prosjekt i regi av NAV Intro Oslo 2009-2010

Prosjektet er finansiert av NAV gjennom programmet FARVE – forsøksmidler arbeid og velferd

Prosjektrapport
30. juni 2010

Innholdsfortegnelse:

SAMMENDRAG	3
FORORD	4
1. INNLEDNING	6
2. METODE	7
2.1 INNLEDNING.....	7
2.2 SAMARBEID MED NAV LOKALT.....	8
2.2.1 RUTINER - ARENA OG INFOTRYGD	8
2.3 BRUKERE	9
2.3.1 HENVENDELSSTRATEGIER.....	9
2.3.2 I AKTIVITET - MOBILISERINGSSTRATEGIER	9
2.3.2.2 KURS.....	9
3. GJENNOMFØRING	11
3.1 LANDBAKGRUNN.....	11
3.2 NETTVERK	11
3.3 PRAKTISK GJENNOMFØRING	12
3.3.1 INNLEDENDE SAMARBEID MED NAV LOKALT	12
3.4 PORTEFØLJER.....	12
3.5 INFORMASJONSMØTER	13
3.5.1 SAGENE.....	14
3.5.2 ØSTENSJØ.....	16
3.6 INDIVIDUELLE SAMTALER	17
3.7 MOBILISERING.....	17
4. FORSLAG TIL TILTAK	18
4.1 REGELVERK I UTAKT MED LOVENS INTENSJON?.....	18
4.1.1 UTILSIKTET PASSIVISERING?.....	18
4.1.2 LOVGIVNING TILPASSET DAGENS VIRKELIGHET?.....	19
4.1.3 PRAKSIS SOM STRAFFER UNØDIG?.....	19
4.2 HENVENDELSSTRATEGIER – IGJEN	20
4.2.1 HVORDAN NÅ FREM?	20
4.2.2 EN VEI INN?	20
5. AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER.....	21
5.1 INFORMASJON.....	21
5.2 OM RETTIGHETER OG PLIKTER OG KONSEKVENSER.....	21
5.3 ISOLASJON	22
5.4. TILGJENGELIGHET	22
5.5. VEIEN UT.....	23
5.6. HOVEDMÅL 2 – I NESTE OMGANG?	23
5.7. FLERE OPPLYSNINGER – BEDRE ANALYSEGRUNNLAG.....	23
6. EN AVSLUTNING	24

SAMMENDRAG

- **Prosjektets målgruppe var innvandrerkvinner med overgangsstønad i Oslo**
- **Prosjektets målgruppe besto i praksis av somaliske kvinner**
- **Målgruppen:**
  - **lever isolert fra det norske samfunnet**
  - **mangler informasjon og kunnskap om velferdsstaten, inkl NAV**
  - **oppfatter NAV og det norske systemet for øvrig som utilgjengelig og har liten tillit til det**
  - **har liten skolegang og svake norskerferdigheter**
- **Målgruppen kan aktiviseres som arbeidssøkere gjennom utradisjonell oppfølging og nås ved tilrettelagte henvendelsesmåter**
- **Prosjektet har vært i kontakt med 145 kvinner fra 3 bydeler**
- **NAV Intro foreslår:**
  - **linkarbeider som egen stillingskategori ved store NAV-kontor i Oslo**
  - **å utvikle rutiner og materiell for å gi bedre og målrettet informasjon til målgruppen – til riktig tid – på riktig måte**
  - **å gjennomgå de materielle reglene for enslige forsørgere for å se helhet og konsekvenser av dagens regler**
  - **å åpne for at norskopplæring gir rett til utdanningsstønad etter folke-trygdloven**

FORORD

NAV Intro Oslo fikk sommeren 2009 innvilget prosjektmidler fra FARVE for et prosjektarbeid som vi, ambisiøst på vegne av målgruppen, kalte Mødre som mestrer. Prosjektets ene hovedmål ble formulert slik: ”Prøve ut og finne frem til strategier og en metodikk for at NAV kan henvende seg til målgruppen minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad, på en slik måte at målgruppen oppfatter dette som tillitsvekkende og motiverende, og så avklarende at deltagelse på tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak ( ) blir en realitet.”

Søknaden og dermed prosjektbeskrivelsen legges ved som vedlegg 2.

Prosjektets varighet var satt til 10 måneder, fra 01.09.2009 og ut 1. halvår 2010, til 30.06.2010. Prosjektet budsjetterte med tilsetting av en prosjektmedarbeider i 100 % stilling i hele ti-månedersperioden. Prosjektleder var avdelingsleder ved NAV Intro Oslo, uten at dette ble lagt inn i prosjektets budsjett.

En svært godt kvalifisert prosjektmedarbeider, med somalisk bakgrunn som interessant tilleggskompetanse, tiltrådte 07.09. 2009. Prosjektmedarbeideren satte seg raskt inn i prosjektets ambisjoner, og kom godt i gang utover høsten 2009.

Dessverre fikk prosjektmedarbeideren etter noen måneder alvorlige helsekomplikasjoner, hennes tilstedeværelse ble mer og mer sporadisk, og halvveis ut i prosjektperioden ble det i realiteten til at NAV Intros egne medarbeidere overtok prosjektets videre gjennomføring. Denne uheldige utviklingen fikk to alvorlige konsekvenser: Data gikk tapt, og prosjektet mistet fart.

At data gikk tapt, betyr at det mangler valid dokumentasjon på hvor mange personer prosjektmedarbeideren har vært i kontakt med, enten pr telefon eller i individuell veiledningssamtale på kontoret. De tallene det opereres med i rapporten - det settes opp noen tabeller - er de tall som kan dokumenteres og som er registrert inn i saksbehandlersystemet Arena eller i egne logger. Rapportens antagelser og vurderinger bygger imidlertid på et noe bedre empirisk grunnlag enn disse tallene, - dvs et høyere antall personer enn rapporten opererer med. Enkelte steder brukes ord som ”flere” eller ”få”, fordi vi ikke har nøyaktige data, men føler likevel at det empiriske grunnlaget er godt nok for de vurderingene som gjøres.

At prosjektet mistet fart, betyr at milepæl 2 om å mobilisere til deltagelse på tilrettelagt AMO (arbeidsmarkedsopplæring) ble skjøvet på, fra vinter til vår. Men idet NAV Intros egne medarbeidere tar over prosjektet ut på vinteren 2010, er en ny situasjon oppstått i forhold til bruk av AMO. NAV Oslos tiltaksbudsjett er blitt såpass anstrengt at det ikke er mulig prioritering å få i gang eksperimenter for prosjektets målgruppe. Prosjektet konsentrerte seg derfor om hovedmål 1: Henvendelsen, og la hovedmål 2: Mobilisering, på is.

Vi må likevel være så ærlige å si at hovedmål 1 var utfordrende nok, og at ambisjonene om å mobilisere ”en betydelig andel av hjemmeværende minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad til deltagelse på arbeidsmarkedsopplæring”, som det står i prosjektbeskrivelsen, neppe hadde blitt innfridd selv om prosjektmedarbeideren hadde vært i full vigør hele prosjektperioden og selv om det hadde vært fri tilgang på tiltaksmidler. Prosjektet var å prøve ut noe, og erfaringer er blitt høstet.

Bare for ordens skyld: Enkeltpersoner har begynt på ulike arbeidsrettede tiltak som et resultat av prosjektets henvendelse og motivering.

Prosjektrapporten er i hovedsak skrevet av Eli-Anne Tuntland, rådgiver ved NAV Intro Oslo. Tuntland har vært med fra prosjektets oppstart, først som kollegaveileder for prosjektmedarbeideren, for å få henne godt i gang. Etter hvert har Tuntland måttet ta over mer og mer av prosjektets gjennomføring, sammen med flere av sine kollegaer her ved NAV Intro.

Oslo, den 30. juni 2010
Anne Marie Sand
Avdelingsleder NAV Intro Oslo
prosjektleder

Prosjektet er finansiert av NAV gjennom programmet FARVE – forsøksmidler arbeid og velferd

1. Innledning

Prosjektets mandat og problemstillinger

NAV Intro Oslo har gjennom prosjektet Mødre som mestrer hatt som mål å avklare metodikk for å aktivisere minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad mot arbeid og utdanning, noe som er i overensstemmelse med intensjonen bak overgangsstønaden.

Formålet i Folketrygdlovens (Ftrl) kapittel 15 som regulerer overgangsstønad er:

Ftrl § 15-1: "Formålet med stønad etter dette kapittelet er å sikre inntekt for medlemmer som har aleneomsorg for barn, og å gi disse medlemmene midlertidig hjelp til selvhjelp slik at de kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid."

Erfaringene gjort i NAV viser at kvinner på overgangsstønad med minoritetsbakgrunn har lavere aktivitetsprosent enn sine medsøstere med norsk bakgrunn. Flere av minoritetskvinnene ender opp som sosialhjelpsmottakere idet overgangsstønaden utløper, noe som igjen får konsekvenser for evnen til å forsørge seg selv og sine barn og lett kan føre familien inn i en fattigdomsfelle.

I Oslo har det tradisjonelt vært en lavere aktivitetsprosent blant eneforsørgere enn i resten av landet¹. Den lave aktivitetsprosenten var utgangspunktet for Fylkestrygdekontoret i Oslos rapport "Enslige forsørgere i Oslo"². Det fremkommer i rapporten at man antar at forskjellene skyldes hovedstadsproblematikk og demografiske forhold, som at Oslo har landets største innvandrerbefolkning. Denne antakelsen styrkes av at det er store forskjeller i aktivitetsprosent mellom bydelene i Oslo³, der bydeler med liten andel innvandrerbefolkning har en aktivitetsprosent mer lik landet forøvrig, mens bydeler med stor innvandrerbefolkning har til dels svært lav aktivitetsprosent blant mottakerne av overgangsstønad.

Resultatet av Fylkestrygdekontorets rapport ble en ny rutinebeskrivelse for oppfølging av enslige forsørgere i NAV Oslo, av 14. februar 2008. Denne rutinen er erstattet av nasjonale grensesnitt. Disse samt rundskriv for Folketrygdlovens kapittel 15 er verktøy NAV lokalt skal benytte i oppfølging av brukere med overgangsstønad.

NAV Intro Oslo satte opp i sin søknad til FARVE om forsøksmidler av 20.05.2009 følgende hovedmål og delmål:

Hovedmål 1: Prøve ut og finne frem til strategier og en metodikk for at NAV kan henvende seg til målgruppen: minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad, på en slik måte at målgruppen oppfatter dette som tillitsvekkende og motiverende, og så avklarende at deltakelse på tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak/kurs i regi av NAV Intro blir en realitet.

¹ Det fremgår av NAVs virksomhetsrapport av 2009 at målet for aktivitet (arbeid / utdanning) hos enslige forsørgere er 82 %. På landsbasis var aktivitetsprosenten 77, mens den i Oslo var på 65 %.

² Fylkestrygdekontoret i Oslo, 2006, Rapport: Prosjekt Enslige forsørgere i Oslo – Med fokus på oppfølgingsrutiner

³ Ibid: side 3.

Hovedmål 2: Mobilisere en betydelig andel av hjemmeværende minoritetspråklige kvinner på overgangsstønad til deltakelse på arbeidsmarkedsopplæring, fortrinnsvis tilrettelagt AMO i regi av NAV Intro.)

Hovedmål 3: Redusere antallet innvandrerkvinner som går direkte over fra overgangsstønad til sosialhjelp.

Delmål 1: Utvikle nye samarbeidsrelasjoner mellom NAV Intro i Oslo og NAV lokalt i Oslo.

Delmål 2: Knytte kontakter mellom NAV Intro i Oslo og kvinnelige ressurspersoner i visse innvandremiljøer, samt knytte kontakter med andre instanser som vi vet har målgruppen som sitt nedslagsfelt i dag (f.eks Primærmedisinsk verksted, frivillige organisasjoner, Urtegata skole o.a.).”

Det ligger også i prosjektet at NAV Intro Oslo skal gå igjennom prosjektets erfaringer med de andre NAV Introene i Norge, - i Bergen, Trondheim og Kristiansand, for å få til kompetanseoverføring til andre fylker og regioner.

2. Metode

2.1 Innledning

For NAV Intro Oslo var enslige forsørgere en ny brukergruppe, fordi de i utgangspunktet ikke er aktive arbeidssøkere. NAV Intro har lang erfaring med målrettet og kvalitativ oppfølging av arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn, både gjennom individuell veiledning, individuelle tiltak og tilrettelagte kurs. Vi mener derfor at vi vil kunne gi god og målrettet veiledning mot utdanning, herunder norskopplæring, og mot arbeid også til denne brukergruppen all den stund formålet med Folketrygdlovens kapittel 15 er ”forsørge seg selv ved arbeid”.

Gjennom prosjektet Mødre som mestrer ønsket vi å teste ut om andre strategier (her brukt synonymt med taktikk) for å nå brukerne enn det som tradisjonelt har vært benyttet av Arbeids- og velferdsforvaltningen, ville gi bedre resultater. De tradisjonelle strategier virker ikke, det forteller statistikken oss, jfr note 1 og 3. Strategien som tradisjonelt benyttes for å nå denne målgruppen er stort sett standardiserte brev, innkallingsbrev, informasjonsbrev, vedtaksbrev, med et formalisert og byråkratisk språk, på norsk – ikke oversatt materiale. Kravene til skriftlig saksbehandling er nedfelt i lover, forskrifter og rundskriv, for å sikre etterprøvbarehet og forutsigbarhet. Derfor standardiserte brev, med juridisk holdbare vendinger. Dette kan komme i konflikt med LOFT-ambisjonene, - likeverdige offentlige tjenester⁴. Prosjektet ville se på om andre strategier for henvendelse og oppfølging i større grad aktiviserer og mobiliserer enslige forsørgere med minoritetsbakgrunn. Vi tenker da på henvendelser både muntlig og skriftlig, individuelt og i gruppe, med og uten tolk, tilrettelagt i form og innhold.

Prosjektets målsettinger, i tillegg til å undersøke hvorvidt ulike og alternative henvendelses- og mobiliseringsstrategier kunne føre til økt aktivitet, var også å utvikle nye samarbeidsrelasjoner mellom lokale NAV kontor i Oslo og NAV Intro Oslo. Vårt anliggende var å utarbeide gode samhandlingsrutiner med lokalkontorene, bygget på eksisterende metodikk. Videre å

---

⁴ Om LOFT, se www.imdi.no

trekke veksler på saksbehandlernes kunnskaper i felles møter med brukerne, samt ha jevnlig møter med NAV lokalt for å utveksle ideer og erfaringer.

2.2 Samarbeid med NAV lokalt

NAV Intros prosjekt Mødre som mestrer henvendte seg til tre lokalkontor for involvering. Våre henvendelser var basert på uttrykt interesse fra flere lokalkontor samt høy andel enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn ved disse kontorene. Prosjektleder har hatt oppstartsmøter med forventnings- og rolleavklaring for samarbeidet. Samarbeidet er således lederforankret. Prosjektmedarbeideren ble deretter koblet med fagpersoner på de tre NAV-kontorene.

NAV Intro utarbeidet en rutinebeskrivelse som trakk opp grensesnittet mellom NAV Intro og NAV lokal, se vedlegg 1. I henhold til disse rutinene fikk prosjektmedarbeideren lister med navn og personnummer på brukere med overgangsstønad⁵. Lokalkontorene registrerte disse brukerne inn i Arena.

I NAVs egne rutiner fra 2008 heter det at enslige forsørgere skal registreres inn i Arena. Det er nok flere NAV-kontor i Oslo som ikke har hatt mulighet til å prioritere og gjennomføre dette enda. Eneforsørgere med overgangsstønad blir i stor grad liggende i Infotrygd, der ytelsen følges opp - inntektssikringen. Det vil være i tråd med intensjon om aktivisering mot arbeid at denne gruppen befolkes i Arena, da all arbeidsrettet oppfølging av brukere skjer i saksbehandlingssystemet Arena.

Med bakgrunn i listene laget NAV Intro ble det utarbeidet en oversikt i excel over mulige brukere registrert med følgende variabler:

- fødeland
- alder på barn
- antall barn
- vedtak på overgangsstønad
- barnetilsyn
- kontaktinformasjon.

2.2.1 Rutiner - ARENA og Infotrygd

Utgangspunktet for prosjektet er aktivisering av brukere med overgangsstønad, tilhørende ulike NAV-kontor. Dette er brukere som i utgangspunktet ikke var registrert i saksbehandlingssystemet Arena som benyttes i arbeidsrettet oppfølging, men hvor saksbehandling av ytelser foregår i trygdeetatens gamle system Infotrygd.

I følge NAVs egne rutiner av 2008 skal eneforsørgere registreres inn i Arena, men uten å registreres som arbeidssøkere. NAV Intro har ikke tilgang til Infotrygd. All skriftlig henvendelse mot brukerne i prosjektperioden ble derfor gjort manuelt på bakgrunn av excel-lister. Oversikten over mottakere av overgangsstønad som ble tatt ut av Infotrygd, måtte gås igjennom nøye for å finne status om aktivitet, samt om brukerne var i prosjektets målgruppe. Dette var arbeidskrevende og tungvint for NAV lokalt, men en forutsetning for videre oppfølging fra

---

⁵ Oversikten vi har fått er hentet ut fra Infotrygd. Det gis en beskrivelse av forholdet mellom saksbehandlingssystemene Infotrygd og Arena nedenfor.

prosjektet. Informasjonen om brukerne var ofte ikke oppdatert. For eksempel var mange telefonnummer feil og prosjektmedarbeideren / NAV Intro måtte bruke mye tid på å oppdatere kontaktinformasjonen ved hjelp av telefonkatalogen for å komme i kontakt med kvinnene.

2.3 Brukere

Fylkestrygdekontoret i Oslo pekte allerede i 2006 på at kontor som fulgte opp brukere med barn fra ettårs alder, oppnådde høyere aktivitetsprosent⁶. Prosjektet har ønsket å undersøke om det finnes andre strategier for henvendelse enn de tradisjonelle innkallingene som benyttes.

2.3.1 Henvendelsesstrategier

NAV har erfaringer med at tradisjonelle henvendelsesstrategier ikke fungerer optimalt, jfr note 1 om svakere aktivitetsprosent i Oslo enn landet forøvrig. Dette kan tilskrives aktivitetsplikt uten sanksjonsmuligheter, men, antok prosjektet, like gjerne kan det skyldes at måten å henvende seg på til minoritetsbefolkningen virker fremmedgjørende og lite motiverende. For å prøve denne hypotesen, ønsket vi å prøve ut muntlig henvendelse via telefon både på norsk og på morsmål, i tillegg til tilrettelagt skriftlig henvendelse i form og innhold.

2.3.2 I aktivitet - Mobiliseringsstrategier

Målet med overgangsstonaden er at enslige forsørgere skal bli i stand til å bli selvforsørget, for derigjennom bedre å bli i stand til å ivareta seg selv og sine barn, samt være gode rollemodeller. - I det hele tatt øke mulighetene for å bli integrert i det norske samfunnet gjennom en av de viktigste samfunnsarenaene, arbeid. Vår forståelse om at manglende norskferdigheter og kunnskap om det norske samfunnet samt isolasjon hindrer aktivitet, var utgangspunktet for prosjektets ambisjon om mobilisering til aktivitet gjennom et kurs (AMO) skreddersydd for denne brukergruppen.

2.3.2.2 Kurs

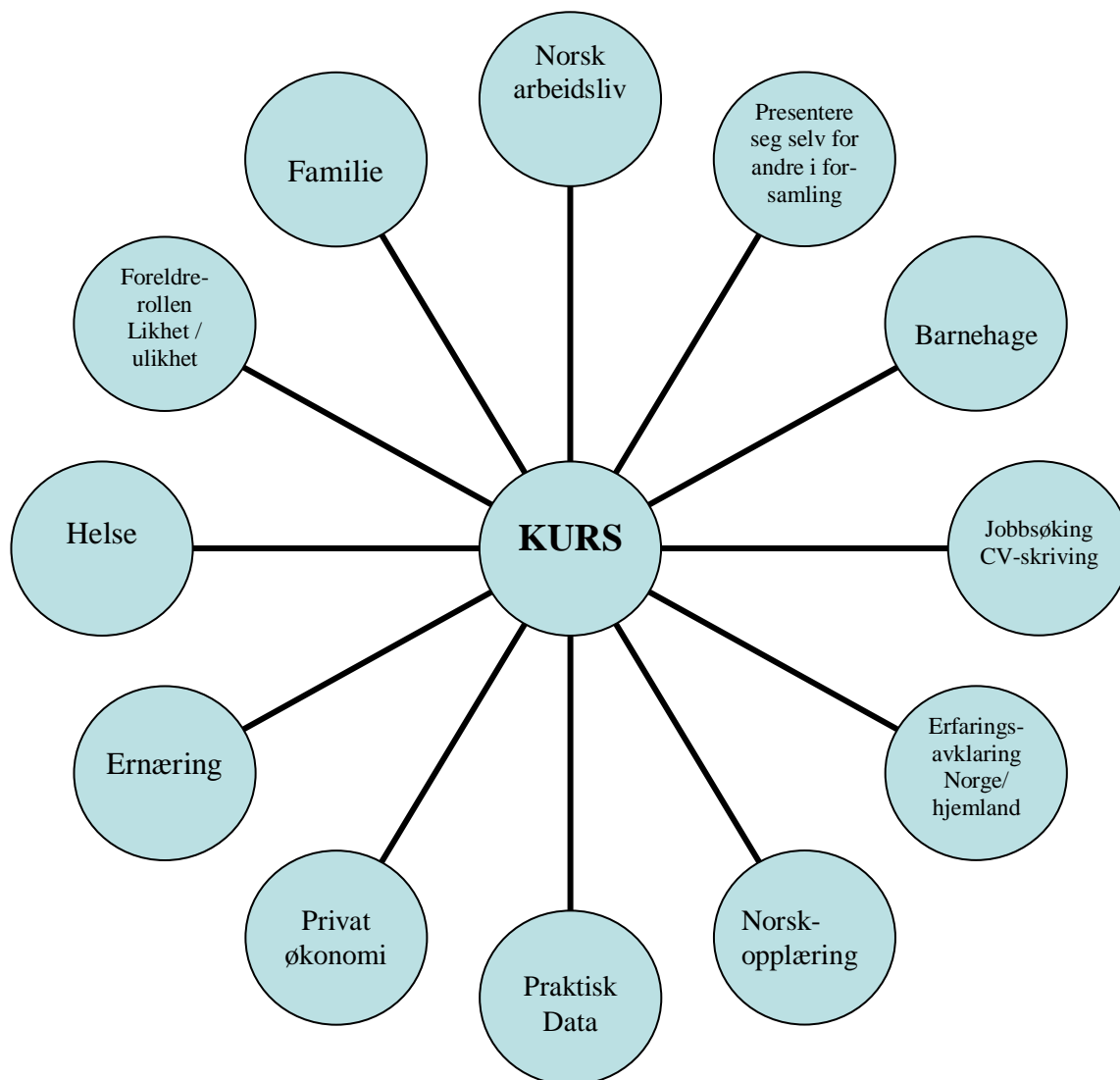
Kurset var ment å kartlegge personlige forhold, gi informasjon om det norske samfunn og arbeidsliv, samt gi et innblikk i foreldrerollen i det norske samfunnet. NAV Intro utarbeidet en kravspesifikasjon til kurskonseptet Mødre som mestrer - komme i gang. Hensikten med kurset var mobilisering til aktivitet gjennom kompetente veiledere og informasjon over tid – tre måneder. Kurskonseptet var langt på vei en tilpasning til et allerede eksisterende og vel utprøvd komme-i-gang-kurs med ASOK endringstjenester som kursleverandør, med navnet Arbeidsforberedende opplæring. Mødre som mestrer-kurset ble inndefinert som en mulig variant av det eksisterende kurset, og kan avropes og igangsettes på svært kort tid.

Metodikken i kurset er en kombinasjon av undervisning, samtaler i plenum, gruppesamtaler og individuelle samtaler.

---

⁶ Fylkestrygdekontoret, op.cit: side 8

Illustrasjon:

Komme-i-gang-kurset vil i tillegg til arbeidsforberedende opplæring ta for seg problemstillinger som antas å være relevante for enslige forsørgere:

- Vektlegging av hva som oppleves som utfordringer i hverdagen
- Foreldre- og morsroller, herunder forventninger fra barnehage, skole, SFO og eventuelle fritidsaktiviteter
- Møte med andre enslige forsørgere
- Personlig økonomi

Som vi kommer tilbake til under pkt. 3.2 har prosjektmedarbeider og NAV Intro-medarbeidere vært i kontakt med Primærmedisinsk Verksted og Urtehagen skole. På Urtehagen holdt vi informasjon om NAV og NAV sine arbeidsrettede tiltak, blant annet om komme-i-gang-kurset. I en av oppfølgingssamtalene i etterkant av vår forelesning på skolen, fortalte en lærer ved skolen at elevene hadde snakket om kurset, og hun oppfattet at noen elever var skeptiske. Det ble stilt spørsmål om kurset inneholdt temaer som angikk ”private forhold”, jfr modellen for kurset. Katrine Fangen behandler også denne problemstillingen i boken ”Identitet og praksis”⁷

⁷ ”Identitet og praksis” Katrine Fangen Gyldendal 2008 s. 84-85

3. Gjennomføring

3.1 Landbakgrunn

I utgangspunktet var fokus for prosjektet Mødre som mestrer mottakere av overgangsstønad med minoritetsbakgrunn ved 2 – 3 NAV kontor i Oslo, uten at spesifikk landbakgrunn var presisert. Etter å ha gått i gjennom og systematisert portefølje fra 2 NAV-kontor, dannet det seg et mønster. Dette mønsteret er også problematisert tidligere⁸. Vi så at en betydelig andel hadde samme fødeland, Somalia. Resten fordelte seg på et så variert utvalg av land at man ikke kan snakke om grupper. Det er noen forskjeller mellom ulike kontorers porteføljer, men gruppen med somalisk bakgrunn utpekte seg som den største ved alle kontorene. Dette funnet er også bekreftet av Fylkestrygdekontoret i Oslo⁹. Dette er også inntrykk vi sitter igjen med etter uformelle samtaler med saksbehandlere ved flere andre NAV-kontor i Oslo. Somaliere utgjør den største enkeltgruppen av personer med annet fødeland enn Norge. Ved ett av kontorene representerte kvinner med somalisk bakgrunn over 60 prosent av gruppen enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn uten aktivitet. Arbeids- og Inkluderingsdepartementets arbeidsgrupperapport fra 2009: Somaliere i Norge, peker også på at 29 % av somaliere i Norge bor i en husholdning som består av en aleneforsørger¹⁰.

Valget på kvinner med somalisk bakgrunn begrunnet seg blant annet i

- å kunne gi informasjon, motivere og kvalifisere i gruppe
- dra nytte av gruppedynamikken
- lage tilpasset tilbud / tiltak / kurs
- ha mulighet for å innhente råd, og få veiledning fra ressurspersoner med somalisk bakgrunn. (PMV / Somalisk kvinneforening)
- prosjektmedarbeideren hadde somalisk bakgrunn
- dra nytte av rollemodelleffekten

Hvorfor somaliere utpeker seg så tydelig blant enslige forsørgere bør utredes videre. Vi kan bare peke på utfordringer som man kan anta er relevante:

- Somaliere er den nyeste store innvandrergruppen til Norge fra utenfor Europa.
- Somaliere har den svakeste tilknytningen til arbeidsmarkedet.
- Somaliere har lavere formell utdanning enn befolkningen for øvrig.¹¹

3.2 Nettverk

I forkant og under prosjektperioden har prosjektet etablert kontakt med relevante personer og institusjoner for å kunne utveksle og trekke veksler på andres kompetanse.

Vi har:

- Presentert problemstillinger og diskutert disse med Primærmedisinsk verksted (PMV) og med Somalisk kvinneforening. Prosjektet ble presentert dit hen at målet med pro-

---

⁸ Fylkestrygdekontoret, op.cit.: side 3.

Se også fotnote 7

⁹ Fylkestrygdekontoret, op.cit: side 13.

¹⁰ Arbeids og Inkluderingsdepartementet, Somaliere i Norge – en arbeidsgrupperapport 2009 op.cit. side 8.

¹¹ Se SSBs temasider Innvandring og innvandrere.

sjektet var å møte og å motivere kvinnene til å bli selvforsørget på sikt / bli i stand til å ivareta familien sin / være et forbilde for barna.

- Holdt forelesning for kvinner ved Urtehagen muslimske kvinneskole, og derigjennom etablert kontakt med kvinnene der, og med lærere. En rekke av elevene her er i målgruppen enslige forsørgere. Mange er i liten grad integrert i samfunnet.
- Besøkt Sande kommune i Vestfold og fått informasjon om deres likemannsprosjekt ("somaliere integrerer somaliere").
- Blitt intervjuet av bachelorstudent fra Høgskolen i Lillehammer (HIL) for datainnsamling. Tema for hennes oppgave: Somaliere i Norge.

Kontakten med de overnevnte har vært nyttig fordi vi har fått innspill på tanker og ideer. Vi har også fått tredjepersoners tilbakemelding på brukernes opplevelse av møtet med oss.

3.3 Praktisk gjennomføring

I løpet av tiden vi har fulgt opp enslige forsørgere, har prosjektet invitert til møter, gjennomført møter, hatt veiledning i grupper, hatt individuelle veiledningssamtaler, hatt oppfølgingsamtaler der brukere har ønsket det. Vi har ikke hatt felles møter for brukere fra ulike bydeler. Gitt de betingelsene prosjektet endte opp med, har vi hatt størst muligheter til å følge opp brukerne fra det første kontoret vi etablerte kontakt med, NAV Sagene.

3.3.1 Innledende samarbeid med NAV lokalt

NAV Intro har som nevnt innledningsvis hatt konkret samhandling med tre lokale NAV kontor. To formalisert med samarbeid etter etablerte rutiner, NAV Sagene og NAV Østensjø. Det tredje kontoret, NAV Grünerløkka, kontaktet vi for å få oversikt over brukere med somalisk bakgrunn med det for øye å rekruttere til kurs. Konkret har samarbeidet med lokalkontorene artet seg på denne måten:

- Forankring på ledernivå med forventnings- og rolleavklaring.
- Løpende kontakt med saksbehandlere på lokalkontor via e-mail, telefon og møter
- Samarbeid om informasjonsmøte med saksbehandlere fra NAV lokalt
- Løpende dialog om ansvars- og oppgavefordeling mellom NAV lokalt og NAV Intro om de ulike deltakerne.

3.4 Porteføljer

I prosjektperioden har det vært omfattende gjennomgang av to kontorers porteføljer. Planen var tre. Tidlig i prosjektperioden hadde prosjektet kontakt med et fjerde kontor, som et forsøk på å rekruttere til kurset nevnt over. Prosessen blir nærmere beskrevet under.

NAV Sagene var det første kontoret vi etablerte samarbeid med. Det er med brukere her vi har hentet hoveddelen av den erfaringen vi har høstet. Variabelen fødselsdato for siste barn var i utgangspunktet ment å være et av kriteriene for å prioritere til oppfølging i prosjektet. Det var flere grunner til dette:

- Kontor som begynner tidlig med oppfølging av brukere har bedre aktivitetsprosent
- Norskopplæring gir ikke rett til utdanningsstønad, se Ftrl §§ 13-12, og må derfor tas ut før yngste barn er tre år
- Flere av kvinnene var fremdeles rettighetslever for gratis norskopplæring Oslo kommunale Voksenopplæring.

Imidlertid fant vi at det var såpass krevende å rekruttere til møter at vi valgte å ha landbakgrunn som den tellende variabelen.

Tabell 1: SAGENE FØRSTE PORTEFØLJE

Mottagere av overgangsstønad uten aktivitet etter landbakgrunn

Somalisk bakgrunn	36 pers.	57 %
Annen innvandrerbakgrunn	27 pers.	43 %
Alle	63 pers.	100 %

Tabell 2: SAGENE ANDRE PORTEFØLJE

Prosjektet etterspurte bare porteføljen for dem som hadde somalisk bakgrunn for å starte med dem siden første pulje viste en overvekt med somalisk bakgrunn.

Somalisk bakgrunn	18 pers.	100 %
-------------------	----------	-------

Tabell 3: ØSTENSJØPORTEFØLJE

Somalisk bakgrunn	23 pers.	42 %
Annen innvandrerbakgrunn	32 pers.	58 %
Alle	55 pers.	100 %

GRÜNERLØKKA

Prosjektet kontaktet NAV Grünerløkka trygd, da vi uten hell hadde forsøkt å rekruttere til kurs blant brukere ved NAV Sagene. Da vi på det tidspunktet hadde valgt å forsøke å fokusere på kvinner med bakgrunn fra Somalia, ba vi NAV Grünerløkka finne kandidater i denne målgruppa. Vi fikk en liste som inneholdt delvise informasjon om navn, adresse mv. og mange var ikke registrert i Arena. Det ble derfor vanskelig å identifisere og komme i kontakt med alle. Alle som ble kontaktet, 15 kvinner, ble kontaktet pr telefon og på somali. Kun fire av disse kvinnene var interessert i å komme til NAV Intro for en individuell samtale. Det fremgikk av telefonsamtalene at de ikke var interessert i NAV Intros ”komme i gang” kurs. I de individuelle samtalene med de fire ble det gitt generell veiledning, blant annet om norskundervisning og kvalifisering mot arbeid. Kvinnene som ikke tok imot tilbudet om veiledningssamtale, oppga ulike årsaker til dette:

- Ikke interessert – venteliste for norskopplæring
- I gang med norskopplæring / annen skolegang / kurs
- I jobb (NB! Det er mulig med for eksempel 50 % jobb og 50 % overgangsstønad)

3.5 Informasjonsmøter

Etter å ha gått igjennom porteføljene, og valgt å fokusere på brukere med somalisk bakgrunn, ønsket prosjektmedarbeider og NAV Intro å innkalle disse kvinnene. Vi valgte å møte dem gruppevis for å kunne gi informasjon til gruppen og for å prøve ut mulighetene for å trekke veksler på gruppedynamikken i møtet. Videre ønsket vi å kunne gi tilrettelagt informasjon på morsmål, for å få vurdert om dette hadde en mobiliseringseffekt.

3.5.1 Sagene

Første møte

Det første gruppemøtet i prosjektperioden ble holdt for NAV Sagenes brukere. Vi hadde fokus på å informere om komme-i-gang kurset til prosjektet, i tillegg til muligheter i forhold til arbeid og utdanning i perioden man mottar overgangsstønad.

36 kvinner med somalisk bakgrunn ble kalt inn til informasjonsmøte ved NAV Intro. Det ble sendt ut brev til alle 36, formulert som en invitasjon til informasjonsmøte. Brevet ble forsøkt gjort enkelt i formen, og alle ble bedt om å gi respons til de ansvarlige for møtet. Responsen på brevet var liten. Bortsett fra at brevet var forenklet i form og formulert som en invitasjon, ble denne første henvendelsen gjort på tradisjonelt vis. Innkallinger til møter i NAV / offentlig forvaltning, foregår i hovedsak ved skriftlig innkalling.

En uke etter at brevet var sendt, ble alle brukerne kontaktet pr telefon og på somali, av prosjektmedarbeideren. Vi opplevde da at interessen for møtet var mye større etter telefonsamtalen. 22 av de 36 innkalte fortalte i telefonsamtalen at de ville delta på møtet, se tabell under.

Prosjektmedarbeiderens erfaringer var at brukerne uttrykte takknemlighet over å bli kontaktet på somali. Men hun opplevde også å bli møtt med skepsis, og med spørsmål om hva hennes rolle var. Man kunne få inntrykk av at det ble oppfattet som litt mistenkelig at ”systemet” henvendte seg til dem via en av sine egne, en somalisk kvinne. Prosjektmedarbeider vurderte det derfor svært viktig å informere om sin rolle i prosjektet, for å inngi tillit.

Brukerne signaliserte motivasjon for å gå ut i tiltak, men fortalte om problemer med å få barne-tilsyn. Flere av dem som ønsket å komme på møtet, oppga å være på skole. Prosjektmedarbeideren forsøkte i telefonsamtalene å få fram at det likevel ville være svært nyttig at de deltok på et slikt informasjonsmøte. Hun så dette som en måte for å få opplysningene videre inn i det somaliske kvinnemiljøet. I somaliske miljøer er det kultur for muntlig informasjonsutveksling¹². Det man snakker om, gjelder. Brev fra NAV, enn si informasjon om NAV på www.nav.no – satt på spissen – er en ukjent verden.

Som nevnt var intensjonen med møtet, i tillegg til å informere om mulighetene som ligger innenfor rammene av overgangsstønad, å tilby brukerne et kurs som ligger i grenseland avklaring / kartlegging / informasjon om det norske arbeidsliv / foreldrerolle i Norge m.m., se tidligere illustrasjon. Vi ønsket å benytte informasjonsmøtet som en rekrutteringsarena. Videre fikk alle møtedeltakerne tilbud om individuell samtale, noe syv takket ja til (se tabell nedenfor).

Andre møte

Til det andre møtet benyttet vi samme henvendelsesstrategier. 18 ble kalt inn, 9 møtte, mens 3 ga beskjed om at møtet var uaktuelt av ulike grunner. Vi fikk ingen tilbakemelding fra 6 brukere.

I samforstand med NAV lokalt valgte vi å koble inn lokal saksbehandler til dette møtet, slik at brukere og saksbehandler kunne møte hverandre, og fordi saksbehandler ved NAV lokalt har bedre kompetanse på spørsmål om ytelsen og rettigheter ved overgangsstønad. Alle individuelle spørsmål ble tatt med den enkelte i etterkant av møtet.

---

¹² Denne muntlige kulturen understrekes også i rapporten ”Somaliere i Norge” 2009, op.cit. s. 18.

Møtet ble ledet av prosjektmedarbeider på somali. Videre deltok medarbeider fra NAV Intro og saksbehandler fra NAV Sagene. Informasjon som ble gitt på norsk, ble oversatt til somali.

Fokus for dette møtet var informasjon om de mulighetene som finnes for å kvalifisere seg mot arbeid gjennom norskopplæring, kurs og skolegang. Det ble i dette møtet ikke fokusert på ett enkelt kurs da erfaringen fra det første møtet var at kvinnene hadde et veldig behov for grunnleggende informasjon. Tilbud om ”komme-i-gang-kurset” ble isteden presentert i de individuelle samtalene i etterkant.

Tabell 4 nedenfor forsøker å illustrere hva som skjedde ved disse to innkallingene:

Tabell 4: SOMALIPORTEFØLJE – SAGENE – Respons

Aktivitet	Alle	Respons v. tlf.kontakt, sagt JA til å møte	%	Respons møtt	%	Veiledning	%
Tradisjonell henvendelse med innkallingsbrev fra Arena til informasjonsmøte *)	100			10	10 %		
Innkalling forenklet brev til infomøte + fulgt opp m tlf. på morsmål Pulje 1 (Tabell 1)	36	22	61 %	16	45 %		
Individuell veiledningssamtale etter infomøte i gruppe	16					7	43 %
Invitasjon forenklet brev Kontakt pr. tlf. igjen på morsmål Pulje 2 (Tabell 2)	18			9	50 %		

*) Denne henvendelsen skjedde før prosjektstart, våren 2009, og var en direkte foranledning til at NAV Intro utarbeidet en prosjektbeskrivelse. Vi har dermed en konkret kontrollgruppe, i tillegg til statistikk (jfr note ¹) og NAV-medarbeideres erfaring/opplevelser.

Kommentarer til innkallingene:

1: Responsen på en tilrettelagt innkalling var radikalt bedre enn responsen ved innkalling via standardbrev. Innkalling via standardbrev førte til 10 % oppmøte. Innkalling via tilrettelagt brev + oppfølgingssamtale på morsmål førte til 45 % oppmøte. I tillegg var det slik at i telefonsamtalen bekreftet 61 % at de ville komme.

2: Ved den neste innkallingen er oppmøtet på 50 % som ut fra et generelt inntrykk fra NAV ansatte er normalt ved mange gruppeinnkallinger for de fleste brukergrupper.

3: Av de 16 som møtte på første innkalling og deltok på informasjonsmøtet, ønsket 7 en individuell veiledningssamtale etter infomøtet.

3.5.2 Østensjø

Ved gjennomgang av NAV Sagenes portefølje valgte vi å holde informasjonsmøter for kvinner med somalisk bakgrunn. For brukerne tilhørende Nav Østensjø valgte vi å holde to informasjonsmøter; ett for kvinnene med somalisk bakgrunn og ett for de andre. Møtene ble holdt sammen med lokal saksbehandler.

Første møte

Brukerne ble innkalt med et språklig tilrettelagt invitasjonsbrev, slik som til Sagene - brukerne. For brukere med somalisk bakgrunn fulgte prosjektmedarbeideren opp brevet med telefonhenvendelse på morsmål. De ikke-somaliske brukerne hadde en så variert bakgrunn at oppfølgingshenvendelsen på telefon av åpenbare grunner ikke ble foretatt på hver enkelt morsmål, men på norsk. Det ble innkalt til to møter,

23 kvinner med somalisk bakgrunn ble innkalt via tilrettelagt brev og telefon på morsmål, 12 møtte. 5 av de 12 fikk en individuell veiledningssamtale etter møtet.

Andre møte

Møtet for brukere med annen landbakgrunn enn norsk / somalisk, ble holdt i NAV Østensjø sine lokaler. Kun 8 av 26 innkalte møtte.

Flere av de fremmøtte, både på første og andre møte, snakket utmerket norsk. Dette var kvinner som hadde en plan videre. De andre fikk tilbud om individuell veiledningssamtale.

Tabell 5: ØSTENSJØPORTEFØLJE – Somali og annen innvandrerbakgrunn – respons

	Aktivitet	Alle	Respons, møtt	%
Somalisk bakgrunn (møte 1)	Innkalling forenklet brev til infomøte + fulgt opp med tlf. på morsmål	23	12 5 individuell veiledning	52 %
Annen innvandrerbakgrunn (møte 2)	Innkalling forenklet brev til infomøte + fulgt opp med tlf. på norsk	26	8	30 %

Kommentarer til innkallingene:

1: Responsen er som normalt ved gruppeinnkallinger i NAV, også for de med somalisk bakgrunn, 12 av 23 møtte opp.

2: Blant de som møtte, både på møte 1 og på møte 2, var det mange ressurssterke personer, som hadde planer og som kunne redegjøre veldig konkret og reflektert om disse planene, hvordan begynne i utdanning eller gå ut i arbeidslivet når overgangsstøtten gikk mot slutten. Ettersom vi mener å vite at mange i porteføljen som ble innkalt, men ikke møtte, slett ikke har alt klart for seg mht veien videre, antar vi at vi igjen får bekreftet at ressurssterke

personer møter, for å sjekke om tilbudet likevel kan være noe for dem, mens de vi kanskje helst skulle fått kontakt med, forblir hjemme.

3.6 Individuelle samtaler

Til sammen har prosjektet Mødre som mestrer dokumentert kontakt med 145 personer.

Tabell 6: Individuell kontakt

NAV kontor	Somalisk bakgrunn	Andre	totalt
NAV Sagene	54	27 *)	81
NAV Østensjø	23	26	49
NAV Grünerløkka	15		15

*) Jfr tabell 1. Jfr her også forord angående tapte data. De 27 er kontaktet, og ”flere” er snakket med enten pr telefon eller i veiledningssamtale på prosjektmedarbeiders kontor.

Kvinnene fra Sagene har møtt en morsmålstalende person, dvs prosjektmedarbeideren, først på telefon, og deretter i møte, i gruppe og enkeltvis. En erfaring som prosjektmedarbeideren gjorde, var at dette fikk konsekvenser:

- flere ønsket ytterligere en samtale
- flere tok kontakt på telefon opptil flere ganger
- stadig nye temaer ble tatt opp med prosjektmedarbeider
- jungeltelegrafene gikk og flere utenfor prosjektet tok egenhendig kontakt

Erfaringene prosjektmedarbeider gjorde var at:

- tilgjengelighet til en person i systemet, men likevel utenfor (prosjekt), senket terskelen betraktelig for hva brukerne opplevde de kunne spørre om og få hjelp til
- deltakerne i prosjektet tok kontakt også om andre saker, som problemer med bolig, hjelp til å kontakte barnas skole, lese vedtaksbrev som de har fått fra NAV, eller at de tok kontakt på vegne av andre bekjente som trengte hjelp.

Det er behov for å kommentere at ”tilgjengelighet” ikke er det samme som at veileder til enhver tid skal ta seg tid til å betjene brukerne. Men heller at man ved å endre metode¹³ for å etablere kontakt med denne brukergruppen på en enkel måte senker terskelen for å gjøre dem til aktive brukere i egen sak og får mulighet til å nå frem med etterspurt og nødvendig informasjon.

Igen henviser vi til forordet om tapte data. I følge prosjektmedarbeideren fikk hun etter hvert kontakt med en god del ”flere” enn vi reelt kan dokumentere idet prosjektrapporten skrives.

3.7 Mobilisering

Et av hovedmålene med prosjektet var å mobilisere til aktivitet. Aktivitet var hovedtema på møtene og i alle individuelle samtaler. Motivering for skole eller videre utdanning eller kvalifisering via tiltakene hos NAV. Og i tillegg hadde vi – til utpå nyåret - klart for hånden et skreddersydd komme-i-gang-kurs for denne målgruppen.

¹³ For eksempel forenklede brev, muntlig henvendelser, henvendelser på morsmål

Selv om det gikk noe saktere enn forventet, ble fase 1 av prosjektet håndtert greit. Fase 2, mobilisering bød på andre utfordringer. Få, var klare for kurs.

Prosjektmedarbeiderens oppsummering i månedsskiftet januar/februar 2010 var at 6 av de som vi hittil hadde hatt kontakt med, dvs Sagene + Grünerløkka, deltok på ulike tilrettelagte AMO-kurs i regi av NAV Intro. Derimot var det ikke mange nok som var klare til å begynne på det tilrettelagte kurset designet for denne målgruppen. Kursoppstart ble satt på vent, - se for øvrig forordet.

Mangel på barnehageplass var et gjennomgående tema som begrunnelse for ikke å være i aktivitet, både i norskopplæring og andre mer arbeidsrettede tiltak. Prosjektet hadde budsjettert med midler til barnepass for de som hadde behov for dette dersom det ble aktuelt å starte opp NAV Intros komme-i-gang-kurs. Likevel så de aller fleste på dette med barnepass med stor bekymring.

Barn av enslige forsørgere som er i aktivitet rettet mot arbeid er en prioritert gruppe med tanke på barnehageplass. Kvinner med minoritetsbakgrunn vil kunne ha mindre erfaring og mer blandet holdning til å bruke av barnehage, og til å søke barnehageplass. I løpet av prosjektperioden var det et par kvinner som ønsket bistand til å søke barnehageplass. Det ble da tatt kontakt med barnehagekontoret i den aktuelle bydel.

For å øke aktiviteten blant målgruppen, enslige forsørgere med minoritetsbakgrunn, er det viktig med tidlig informasjon om barnehagens plass i det norske samfunnet og mulighet for støtte til barnetilsyn samt retten til å bli prioritert til barnehageplass.

4. Forslag til tiltak

Prosjektets empiriske grunnlag er mindre enn det i utgangspunktet var ment å være. Vi vil likevel peke på en del funn og observasjoner som er gjort og komme med forslag til konkrete tiltak. Mye viktig arbeid ligger foran oss i jobben med å få flere innvandrerkvinner på overgangsstønad til å gripe mulighetene.

4.1 Regelverk i utakt med lovens intensjon?

4.1.1 Utsiktet passivisering?

Dersom vilkårene for øvrig er oppfylt har enslig forsørger rett til overgangsstønad til yngste barn fyller åtte, men ikke mer enn tre år sammenlagt se Ftrl. §15-6. Krav til yrkesrettet aktivitet er knyttet til å få forlenget rett til overgangsstønad se § 15-8. Som det ble pekt på i andre rapporter, så følger det ikke sanksjonsmuligheter med aktivitetskravet for barn mellom ett og tre år¹⁴. Men Direktoratet har i sitt rundskriv til kap 15 uttrykt at oppfølging mot aktivitet og arbeid skal ha fokus allerede fra første møte med NAV. Fra rundskrivet:

”Så lenge barnet er under tre år stilles det ikke krav til yrkesrettet aktivitet for å ha rett til overgangsstønad i hovedperioden. Når det yngste barnet har fylt tre år, stilles det imidlertid krav om aktivitet for at overgangsstønad skal kunne gis, se kommentarene til § 15-8. Selv om det ikke er aktivitetskrav før barnet er fylt tre år, skal forsørgere med barn under tre også følges opp med tanke på arbeid og aktivitet. Avhengig

¹⁴ Fylkestrygdekontoret, op.cit.

av forsørgerens situasjon, bør eventuelt generell kartlegging og oppfølging starte allerede i første møte med bruker. Når NAV lokalt får beskjed om kravet om overgangsstønad er avgjort og antatt stønadstid, må videre oppfølging vurderes på nytt.

Når enslige forsørgere med minoritetsbakgrunn ikke i samme grad klarer å utnytte mulighetene ved mottak av overgangsstønaden som sine norske medsøstre, kan det skyldes ulike forhold. Intensjonen med overgangsstønaden var å gjøre enslige forsørgerne i stand til å forsørge familien med eget arbeid ved å benytte perioden med inntektssikring til å kvalifisere seg mot arbeid. Forutsetningene for i tilstrekkelig grad å kunne benytte seg av overgangsstønaden fordrer:

- at man kjenner målet med og rammen for velferdsordningen
- at man har grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving på norsk, hverdagsmatematikk, digital kompetanse m.m.(se www.vox.no)

Vi har erfart at kunnskapen om muligheter og rammer som ligger i velferdsordninger samt kunnskap om norsk samfunns- og arbeidsliv er liten hos mange mottakere av overgangsstønaden med innvandrerbakgrunn. Konsekvensen av dette blir for eksempel at de med lave norskerferdigheter vil miste mulighetene sine til kvalifisering mot arbeid om de ikke kommer i gang med aktivitet tidlig etter å ha blitt innvilget stønaden.

Tiltak: Rett til aktivitet fra ett år uten å miste inntektssikringen

4.1.2 Lovgivning tilpasset dagens virkelighet?

Norskopplæring defineres ikke som utdanning i folketrygdloven, og gir derfor ikke rett til utdanningsstønaden etter at yngste barn er tre år eller etter at man har mottatt overgangstønaden i tre år. Det betyr at nødvendig norskopplæring må tas ut i løpet av tre år. Loven er laget med utgangspunkt i et norsk skoleløp – at den som mottar overgangstønaden har fullført 10 eller 12 års skolegang. Mange i vår målgruppe har ikke det. Mange har kommet til Norge etter at de er blitt voksne. De har ikke hatt anledning til å benytte seg av muligheten utdanningsstønaden gir til å få opplæring eller utdanning som er nødvendig for å skaffe seg arbeid se ftrl. § 15-12.

De fleste kvinnene som prosjektet møtte, hadde noen få måneder igjen før perioden med overgangsstønaden gikk ut og et reelt aktivitetskrav trer i kraft. Svært mange hadde så svake norskerferdigheter at de hverken klarer å nyttiggjøre seg kvalifisering gjennom utdanningssystemet eller ordinær arbeidsmarkedsopplæring i regi av NAV. Selv NAVs ulike tilrettelagte lavterskeltilbud vil være urealistiske for et betydelig antall av dem prosjektet var i kontakt med, all den stund norskerferdighetene er svært svake. Og som nevnt er mange i prinsippet rettighetselever, hvilket betyr at de ikke har tatt ut sin rett til gratis kommunal norskopplæring.

Tiltak: Norskopplæring må gi rett til utdanningsstønaden!

4.1.3 Praksis som straffer unødig?

Idet overgangsstønaden er i ferd med å løpe ut, får brukerne en påminnelse pr brev om at de må være i aktivitet for å få forlenget overgangsstønaden, enten gjennom utdanningsstønaden eller ved å registrere seg som aktive arbeidssøkere. Det åpner også for en mulighet til å forlenge overgangsstønaden inntil 6 måneder i en ”overgangsperiode” etter at man har registrert seg som aktiv arbeidssøker. Det som ikke opplyses, er at det kun er ”nyregistrering” som ar-

beidssøker som gir rett til forlengelse i seks måneder. Eksempel: Bruker har overgangsstønad ut desember, og ønsker å komme i gang med jobbsøking. Hun registrerer seg som arbeidssøker allerede i oktober. De økonomiske konsekvensene for bruker blir at hun mister tre måneder med overgangsstønad. Bruker straffes økonomisk for å være aktiv mot arbeid, noe som vanskelig kan sies å være i tråd med intensjonen i Folketrygdlovens kapittel 15.

Tiltak: Endre praksis i NAV så alle får mulighet til 6 måneders overgangperiode, uavhengig av når man registrerer seg arbeidsledig

4.2 Henvendelsesstrategier – igjen

4.2.1 Hvordan nå frem?

Et av hovedmålene i prosjektet var å finne metodikk for å henvende seg til målgruppen minoritetsspråklige kvinner på en måte disse oppfatter som motiverende og tillitsvekkende¹⁵. Vi forsøkte derfor ulike måter å nå brukerne på, både skriftlig og muntlig, individuelt og i gruppe, med og uten tolk og tilrettelagt i form og innhold.

Eksempelvis fikk vi mindre respons fra brukerne på brev, selv i tilrettelagt i form, enn vi fikk på telefonsamtalene på morsmålet. Brukerne var i hovedsak positive til å bli kontaktet på morsmål, da spesielt etter at det ble forklart hvilke rolle personen som ringte var ment å ha i den videre prosessen (prosjekt, invitasjon, informasjonsformidler, motivator).

Tabellene 4 og 5 viser at responsen på innkalling / invitasjon til informasjonsmøtene var størst der vi tok kontakt med bruker både pr brev som var tilrettelagt med tanke på språk (forenklet norsk) og pr telefon på morsmål. Vi fikk også svært gode tilbakemeldinger på at møtene ble holdt på somali / hadde somalitalende ressursperson til stede.

Tiltak: Bruke alternative måter å henvende seg på der de tradisjonelle ikke gir ønsket resultat

4.2.2 En vei inn?

Idet man tas opp i programmer som Ny sjanse, Introduksjonsprogrammet for nyankomne eller Kvalifiseringsprogrammet, vil man få en programrådgiver som har mulighet til å følge sine brukere tett. Tett oppfølging fungerer, noe også vårt prosjekt indikerer. Vår prosjektarbeider opplevde at brukerne, stort sett, opplevde det som tillitsvekkende å bli møtt på sitt eget morsmål, og at dette var en effektiv måte å få gitt informasjon på. En saksbehandler som følger opp enslige forsørgere er ofte ansvarlig for et langt større antall enn programrådgivere i overnevnte programmer. En så tett oppfølging som det ideelt sett burde være, er vanskelig, ja umulig for den ordinære NAV - saksbehandleren.

Primærmedisinsk verksted og likemannsprosjektet i Sande benytter seg av linkarbeidere, - ”naturlige hjelpere”, ”minoritetsrådgivere”, kjært barn har mange navn¹⁶. En forutsetning for en slik rolle, er at linkarbeideren har solid kompetanse om Norge og velferdsordningene i Norge, retter og plikter og muligheter. Burde dette bli en stillingskategori i NAV-kontor med mange brukere med minoritetsbakgrunn? Linkarbeideren skal ikke være saksbehandleren som

¹⁵ Erfaringsgrunnlaget vårt er i hovedsak somaliske kvinner

¹⁶ En person med samme land- og morsmålsbakgrunn som nyter tillit. Kan være et tillitsbyggende tiltak, da mange brukere med innvandrerbakgrunn kommer fra samfunn med liten tillit til offentlige kontorer og offentlig ansatte.

tilfeldigvis har samme opprinnelsesbakgrunn som bruker, men en person som er ansatt for å være linkarbeider, og på samme måte som Losene i psykiatrisatsingen - være en brobygger i systemet og ha både systemkunnskap samtidig som hun vil ha erfaringskunnskap om brukernes "verden".

Tiltak: Link-arbeider på de store NAV-kontorene

5. Avsluttende betraktninger

5.1 Informasjon

Informasjonsbehovet hos brukerne vi har møtt har vært noe av det mest i øynefallende under prosjektet. Det er flere grunner til dette.

Våre inntrykk ble støttet i Aftenposten 21.06.2010 i en artikkel om JURK (juridisk rådgivning for kvinner) sitt rettighetsprosjekt rettet mot minoritetskvinner:

"...stort behov for å informere kvinner med innvandrerbakgrunn om deres juridiske rettigheter. Men det nytter ikke bare å informere dem bare med brosjyrer, informasjon må også gis muntlig, på et enkelt språk. Og det må drives oppsøkende virksomhet. Språkproblemer og lite nettverk er ofte til hinder for at kvinner kjenner sine rettigheter" 17

Erfaringene med ikke tilrettelagt informasjon som det gis uttrykk for i Aftenposten, gjenspeiler det prosjektet opplevde. Både de individuelle samtalene og informasjonsmøtene avdekket et stort informasjonsbehov.

Det fremkommer av Forvaltningsloven at offentlig forvaltning har en utstrakt veiledningsplikt. Som det også blir påpekt av JURK¹⁸, er det ikke gitt at informasjonen som gis, er tilstrekkelig tilpasset. Det fremgår av SSBs levekårsundersøkelse av 2007 at somaliske kvinner er den gruppen av personer med innvandrerbakgrunn som kommer dårligst ut på statistikken både når det gjelder fullført skolegang og sysselsettingsgrad.

Erfaringene i prosjektet er at tilpassede henvendelsesstrategier er nødvendig, for å kunne imøtekomme informasjonsbehovet. Det er viktig med bruk av tolk i veiledingssituasjonen, - og kanskje en linkarbeider i formidlingsarbeidet.

5.2 Om rettigheter og plikter og konsekvenser

I vårt arbeid med enslige forsørgere er det av saksbehandlere i NAV blitt påpekt at flere av mødrene med somalisk bakgrunn får barn med samme far, etter at de har begynt å motta overgangsstønad som enslig forsørger. Arbeidsgrupperapporten "Somaliere i Norge" peker også på denne praksisen. Overgangsstønaden blir for noen en rasjonell måte å forbedre familiens økonomi¹⁹. Det fremkommer videre at dette er en omstridt praksis.

¹⁷ Aftenposten av 21.06.2010: "Hjelper minoritetskvinner" Artikkel om et rettighetsprosjekt - samarbeid mellom Islamic Cultural Centres kvinneavdeling og JURK (Juridisk rådgivning for kvinner)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Somaliere i Norge – noen erfaringer, 2007, Utgivere: Somalisk utviklingsforum, Mølla kompetansesenter, Leieboerforeningen, s 17.

Norske velferdsordninger er i stor grad basert på tillit. Et brudd på denne tilliten som overnevnte praksis kan tyde på, er alvorlig av flere grunner og gir NAV en plikt til å ta det på alvor – kanskje presisere tydeligere konsekvensene av brudd. For det første kan det ende med krav om tilbakebetaling av feilutbetalt ytelse. For det andre og i verste fall, kan saken ende med straffeforfølgelse. Konsekvensene for familien vil være dramatisk. For det tredje er det i befolkningen ikke aksept for at en misbruker velferdsordningene på denne måten, noe som kan føre til stigmatisering og mistenkeliggjøring av en gruppe og igjen virke negativt i integreringsprosessen.

Det er essensielt å gi tidlig og tilgjengelig / tilrettelagt informasjon til enslige forsørgere gjerne gjennom arenaer mange er innom før de oppsøker NAV-kontoret. Helsestasjon og andre kommunale tjenester og tilbud er eksempler på slike arenaer.

5.3 Isolasjon

Å være alene med omsorg for barn vil øke sannsynligheten for at man kan bli isolert. For kvinner som kommer til Norge i voksen alder og blir alene med omsorg for barn, er det lett å anta at hun har en økt risiko for å bli isolert. Isolasjon, eller et nettverk kun med landsmenn, ofte kun kvinner i samme alder og i samme situasjon, betyr igjen redusert og kanskje fordreid informasjonstilfang: Det kan få konsekvenser for å nyttiggjøre seg de mulighetene overgangstønadene åpner for til kvalifisering.

For å illustrere isolasjonen gjengir vi en liten tilbakemelding. Under et av prosjektets informasjonsmøter, i NAV Intros lokaler, hvor flere små barn var til stede, tok NAV Intros medarbeider barna med ut av møtelokalet og sysselsatte dem, slik at mødrene skulle få ro til å ta imot informasjonen som ble gitt på somali. I etterkant av møtet, fortalte den ene moren på somali til prosjektmedarbeideren at det var første gang hennes snart tre år gamle barn fattet tillit til en ”hvit nordmann”. Dette gir et bilde av isolasjonen denne og flere familier lever i. Nettverket blir mennesker med samme morsmål, som kanskje alle lever like avsondret fra det norske samfunnet.

5.4. Tilgjengelighet

Å ha en morsmålstalende kvinne som kontaktperson i NAV, med høy grad av tilgjengelighet, var en faktor som innga tillit. Som nevnt opplevde prosjektmedarbeideren at deltakerne i prosjektet etter hvert tok kontakt også om andre saker, og de tok kontakt for andre bekjente som trengte hjelp, - det var i ferd med å bli en snøball som rullet. Da prosjektmedarbeideren ikke lenger var tilgjengelig, stoppet snøballen som hadde begynt å rulle, opp.

På den ene siden: Positivt med morsmålstalende ressursperson som på heltid var dedikert til bare denne målgruppen. På den annen side sprenger en slik tilgjengelighet enhver ramme for hva NAV og en statlig velferdsforvaltning kan være.

Men det er åpenbart et reelt behov for informasjon, et behov som i hverdagen for mange erstattes med feilinformasjon fra eget, isolert nettverk.

5.5. Veien ut

”En stor andel av somaliere som er kommet til Norge det siste tiåret er ukvalifisert for arbeid i Norge. De kommer fra et land i krig hvor det er høy analfabetisme og manglende relevant arbeidsliv. For mange voksne somaliere er det en veldig lang vei å gå, sier Ada Engebriksen, forsker ved NOVA, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring(Aftenposten den 24.06.10)”

Veilederne ved NAV Intro møter mange brukere med somalisk bakgrunn, som både har vært i arbeid og som er i kvalifisering mot arbeid. På den andre siden møter vi også mange som har et langt kvalifiseringsløp foran seg, før de er klart for et norsk arbeidsmarked. For de av kvinnene vi har møtt i prosjektet ”Mødre som mestrer”, som har et langt kvalifiseringsløp mot arbeid, kan overgangsstønad være en vei ut av arbeidsledighet og fattigdom. Forutsetningene for å utnytte de mulighetene som ligger i denne velferdsordningen er imidlertid svært avhengig av informasjon og kunnskap. Ikke bare informasjon og kunnskap om hvilken offentlig inntektssikring det kan søkes om, men om de faktiske mulighetene som ligger innenfor rammene av overgangsstønad. Dersom brukere får informasjon allerede under graviditet eller tidlig etter fødsel, kan tiden fram til barnet er tre år benyttes til norskopplæring. Hun vil også få tilskudd til barnetilsyn mens hun går på kurs. Inntektssikring under norskopplæring er unikt, og en mulighet det er utrolig viktig å få ut tilpasset informasjon om så tidlig som mulig.

Dersom norskferdighetene er tilstrekkelige, åpner det seg muligheter inn i utdanningssystemet. Under utdanning er det mulig å få utvidet perioden med overgangsstønad med to eventuelt tre år for å fullføre utdanningen. Gis moren denne sjansen, vil hun gis en realistisk mulighet til å forsørge seg selv og sine barn, og dermed unngå å havne i fattigdomsfellen.

Hvem har ansvaret for å gi tidlig og tilrettelagt og gjentatt informasjon om mulighetene? NAV tilstår overgangsstønaden. Men den kommunale norskopplæringen (for eksempel Basis-tilbudet) vil for mange innen målgruppen være det første og nødvendige skrittet, mer enn hva NAVs arbeidsrettede tiltak kan være, for å komme i aktivitet mot arbeid.

5.6. Hovedmål 2 – i neste omgang?

I troen på at kunnskap motiverer og mobiliserer, ønsket vi å tilby deltakerne i prosjektet et komme-i-gang-kurs. Kurset, som tidligere beskrevet i rapporten, skulle blant annet gi informasjon om arbeid, utdanning og foreldrerollen i Norge. Vi brukte mye av tiden på det første informasjonsmøtet til å informere om kurset. Responsen var svakere enn vi forventet. Det viste seg så vanskelig å rekruttere deltakere at vi aldri fikk prøvd ut kurskonseptet.

Forklaringene på dette kan være flere. Mange av brukere oppga at de ikke hadde barnevakt / barnehageplass, noe som gjorde det vanskelig å delta i aktivitet. Opplysningen om at prosjektet kunne avhjelpe med barnetilsyn i kurstiden, syntes ikke å nå fram.

Et tre måneders kurs, med en morsmålsperson som formidler og aktiv instruktør, ville kunnet kompensere mye for manglende informasjon og kunnskap om muligheter, tror vi. Vi har dessverre ingen erfaringer som gjør det mulig å evaluere kurset som en mobiliseringsstrategi. Men konseptet finnes, klart for avrop ....

5.7. Flere opplysninger – bedre analysegrunnlag

I det rapporten skrives er det lett å se at ytterligere kartlegging av kvinnene kunne gitt nyttig informasjon til en videre analyse. Da er det særlig kartlegging av hvem som har vært deltager

i introduksjonsprogrammet og hva som var innhold og utbytte av dette vi tenker på. Videre hvem som er rettighetslever til norskopplæring, hvor mye man har tatt ut av disse rettighetene og utbyttet av gjennomført opplæring. Og for NAV selv – hvilken tiltakshistorikk deltakerne i prosjektet hadde og en analyse av det. Disse områdene er tre variabler som kunne gitt verdifull informasjon og som kanskje bør forskes på.

Det er sannsynlig at flere av kvinnene i prosjektet har vært introduksjonsprogramdeltagere. Om så er kan man spørre om hvorfor de fremstår som lite integrert og for noen tilfeller ganske isolert.

Mange er rettighetslever, dvs de har ikke fullført den kommunale norskopplæringen de har rett til. Hva gikk galt i norskopplæringen og i tilfelle hva? Er det for lite sammenheng mellom sektorene som gjør at noen grupper faller mellom velferdstilbudene? Videre kan man tenke seg at deler av gruppen vi hadde kontakt med er storforbrukere av arbeidsmarkedstiltak uten å ha kommet nærmere en jobb. Kan NAV gjøre noe i forhold til tilrettelagte tilbud, kjeding og oppfølging over tid?

6. En avslutning

Mødre som mestrer. Det kan nok tilføyes et spørsmålstegn her: mødre som mestrer? Men som det står i rapportens forord: Prosjektet var å prøve ut noe, og erfaringer er blitt høstet. NAV Intro er bedre faglig rustet enn før prosjektet tok til for å møte NAVs utfordringer med å få innvandrerkvinner på overgangsstønad over i arbeid eller annen aktivitet.

Kilder

Litteratur:

- Virksomhetsrapport for NAV 2009
- Prosjekt Enslige forsørgere i Oslo – med fokus på oppfølgingsrutiner FTK Oslo 2006
- Identitet og praksis, Katrine Fangen Gyldendal 2008
- Somaliere i Norge – noen erfaringer ISBN , Somalisk utviklingsforum, Mølla kompetansesenter og Leieboerforeningen 2.opplag 2007
- Somaliere i Norge – en arbeidsgrupperapport AID 2009

Nettsteder:

- www.imdi.no - om LOFT (likeverdige offentlige tjenester)
- www.ssb.no - temasider om innvandring og innvandrere
- www.nav.no - om NAV Intro og FARVE-prosjekter
- www.mangfoldsportalen.no
- www.vox.no

Vedlegg 1

”MØDRE SOM MESTRER” – 2009/2010 - et prosjekt for å utvikle metodikk og strategier for brukere med innvandrerbakgrunn på overgangstønad

Rutine 0909 - samhandling NAV lokalt og NAV Intro for brukere som skal være en del av prosjektet ”mødre som mestrer”

Fase	NAV lokalt	NAV Intro	merknad
Forberedelser før liste med brukere er klar for Intro	hente ut oversikt fra infotrygd på mottagere av OS (overgangstønad) uten aktivitet m innvandrerbakgrunn registrere alle aktuelle inn i Arena (reg. henvendelse person IKKE arbeidssøker) lage liste m. info om 1. navn, 2. f.nr., 3.oppdatert adresse og telefon, 4. antall barn 5. år barna er født,6. stoppdato OS 7. siste samtale status barnehagesøk/barnetilsyn alle barn		- det er en forutsetning at Arena brukes som oppfølgingsverktøy av lokalt og Intro selv om målkravet om aktivitet er knyttet til registrering i infotrygd, se arenarutine ”registrer henvendelse” som fra 13.10.08 også kal gjøres for enslige forsørgere som har ytelse i Infotrygd og ikke sak i Arena men Arena som oppfølgingsverktøy
Ved mottak lister	- holde Intro løpende orientert hvis info. av betydning om bruker kommer til lokalt	gjennomgå og systematisere følge rutine for oppstart av oppfølging fortløpende holde arena oppdatert	
Under oppfølging	- bistå Intro med kontakt med og søknad om barnehageplass - forlenge OS i de tilfeller det er hjemmel for det - bistå brukerne f.eks hvis reg. som arbeidsledig (motta person) og ikke greier selvreg. - følge egne interne rutiner for oppfølging av enslige forsørgere som ennå ikke er underlagt aktivitetskrav	- Følge NAV Intros interne rutiner for kontakt, info.møter, norsktesting, veiledning, kjeding, oppfølging - løpende avklare med lokalt faglige spørsmål i enkeltsaker - holde jevnlig kontakt med og oppdatering av NAV lokalt	Hvis repr. Fra NAV lokalt ønsker å delta på info.møte er det mulig
Etter avsluttet oppfølging på Intro	- overtar oppfølgingsansvaret	- oppdatere Arena i notat om hva som er gjort og resultater -oppdatere personopplysninger	for eksempel nytt barn, kjedet til AMO, på skole/utdanning /jobb annen kvalifisering

Eksisterende rutiner:

For Arena veiviser: Registrer henvendelse - person samt beskrivelse av arbeidsprosessen

Fra Navet: "Enslige forsørgere – rutinebeskrivelse for oppfølging for NAV Oslo pr. 14\02\08
(erstattet av nasjonale grensesnittrutiner)

Vedlegg 2

Søknadsskjema for forsøksmidler forvaltet av NAV

NAV forvalter forsøksmidler knyttet til deltakelse i arbeidslivet og velferd. Midlene tildeles prosjekter som kan gi kunnskap om hvilke modeller som virker eller prosjekter som fremmer deltakelse og velferd.

Søknadsskjema uten veiledningen sendes på e-post til sekretariatet.forsoksmidler@nav.no og signert papirversjon sendes:

NAV drift og utvikling
Seksjon for erfaring og læring
Postboks 5200 Nydalen
0426 Oslo

1 Prosjektets tittel
Mødre som mestrer Aktivitet og arbeid for minoritetsspråklige kvinner i Oslo med overgangsstønad Revidert plan og budsjett

2 Beløp det søkes om dette året	Prosjektets totale varighet	Sluttdato for prosjektet
483.000	10 mnd	30.06.2010
Varighet: 01.09.09 – 30.06.10	4 mnd i 2009 + 6 mnd i 2010	

3 Søker		Prosjektansvarlig institu- sjon/bedrift		Prosjektleder/Faglig an- svarlig *)	
NAV-fylke /bedrift/institusjon	NAV Intro Oslo	Navn	Anne Marie Sand	Adresse	NAV Intro Oslo
Adresse	Postboks 4624 Sofienberg	Adresse	Postboks 4624 Sofien- berg	Postnr. og -sted	0506 OSLO
Postnr. og -sted	0506 OSLO	Postnr. og -sted			
Internettadresse	nav.intro.oslo@nav.no				
Organisasjons- nummer	974 722 062				
Navn adm. Ansvar- lig	Steinar Danielsen				
Stilling/tittel	Seksjonssjef	Stilling/tittel	Avdelingsleder		
Telefon og telefaks	23328524 / 23328510	Telefon og tele- faks	23328526		
E-post	steinar.danielsen@nav.no	E-post	anne.marie.sand@nav. no		

*) Prosjektet går ut på å ansette en ressursperson med gjennomføringsansvaret, organisatorisk underlagt avdelingsleder ved NAV Intro og medlem av NAV Intros veiledningsteam.

4 Problemstilling – hvilken ny kunnskap skal prosjektet gi? Presiser fokusområde
---

Å aktivisere minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad, med mål om å få til deltakelse på arbeidsmarkedsopplæring (evnt grunnskole/videregående skole) for derigjennom å gjøre denne målgruppen mer klare og mer motiverte for arbeidsmarkedet, er et mål for NAV, og i samsvar med lovens aktivitetsplikt idet barnet fyller ett år. Forsøk på å nå denne gruppen, og forsøk på å motivere og aktivere for tiltak, har hittil rent ut i sanden. Tiltak som har hatt effekt for norske enslige mødre, har ikke truffet innvandrerguppen. Tvert i mot har innvandrerkvinner på overgangsstønad høy overgang til sosialstønad når overgangsstønaden utløper.

Også NAV Intro i Oslo har gjort forsøk uten å nå frem på noen produktiv måte. Dette betyr at en må utforske andre måter å jobbe på i forhold til denne målgruppen enn de tradisjonelle – målgruppen er for øvrig svært heterogen. Prosjektet har som mål å prøve ut andre henvendelses- og mobiliseringsstrategier samt andre oppfølgingsstrategier gjennom tiltaksløp og over tid.

Erfaringene skal summeres opp og vurderes, og målet må være at NAV Intro etter prosjektperioden sitter med kompetanse om hvordan dette skal gjøres, en kompetanse som NAV Intro i Oslo kan formidle til alle NAV lokalt i Oslo samt til de andre NAV Introene, slik at de kan formidle videre til Trønderylkene, Agderfylkene og Rogaland / Hordaland (som er de andre Introenes nedslagsområder).

5 Hovedmål, delmål og målgruppe

Hovedmål 1: Prøve ut og finne frem til strategier og en metodikk for at NAV kan henvende seg til målgruppen: minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad, på en slik måte at målgruppen oppfatter dette som tillitsvekkende og motiverende, og så avklarende at deltakelse på tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak/kurs i regi av NAV Intro blir en realitet.

Hovedmål 2: Mobilisere en betydelig andel av hjemmeværende minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad til deltakelse på arbeidsmarkedsopplæring, fortrinnsvis tilrettelagt AMO i regi av NAV Intro.**)

Hovedmål 3: Redusere antallet innvandrerkvinner som går direkte over fra overgangsstønad til sosialhjelp.

Delmål 1: Utvikle nye samarbeidsrelasjoner mellom NAV Intro i Oslo og NAV lokalt i Oslo.

Delmål 2: Knytte kontakter mellom NAV Intro i Oslo og kvinnelige ressurspersoner i visse innvandremiljøer, samt knytte kontakter med andre instanser som vi vet har målgruppen som sitt nedslagsfelt i dag (f.eks Primærmedisinsk verksted, Urtegata skole o.a.).

***) Å få oversikt over reell portefølje er også en utfordring. I bydel Sagene vet vi at det er 65 minoritetsspråklige med overgangsstønad, hvorav over halvparten har somalisk bakgrunn. Det finnes mange bydeler i Oslo som er større enn Sagene med høyere innvandrerandel.

NB! Viser her til tilleggsinformasjon oversendt fra NAV Intro til FARVE den 29.04.09, vedlagt også her.

6 Virkemidler

En ressursperson ansettes i 10 mnd for å gjennomføre prosjektet. Entydig fokus er viktig. Prosjektet bygger på at målgruppen nås og følges opp med bistand fra personer fra kvinnenes eget hjemland/kultur og som snakker morsmålet (for eksempel somali).

Morsmålspersoner må hyres for kortere perioder mot honorar.

Tilbud om barnetilsyn ved deltagelse på Intros tilrettelagte arbeidsrettede tiltak.

7 Metode

Fremfor ordinær henvendelse og oppfølging, dreier prosjektet seg om å anvende muntlig hen-

vendelse, bl.a på morsmål, på en innholdsmessig tilrettelagt måte og langt hyppigere enn tradisjonell NAV-oppfølging, samt muntlig oppfølging langt tettere enn tradisjonell NAV-oppfølging.

Videre ønsker vi å få til at kvinnene selv blir hverandres nettverk både i mobiliseringsfasen og i løpet av eventuell tiltaksfase.

Er det nødvendig med konsesjon for innhenting av data/opplysninger til prosjektet?   Nei

8 Prosjektsammendrag

Bakgrunn:

Innvandrerkvinner med overgangsstønad er kvinner utenfor arbeidslivet, med eneansvar for barn, i fremmede omgivelser, uten familie og nettverk. Skepsisen til samfunnet rundt og til offentlige instanser er ofte stor. Overgangsstønaden gir god økonomisk trygghet. Motivasjonen for å komme ut av den isolerte men økonomisk trygge mødretilværelsen og over i arbeidslivet, er om ikke liten, så svært uavklart, og utsatt for praktiske barrierer så vel som press fra andre.

- Desto verre blir det idet overgangsstønaden ”plutselig” tar slutt. Et ikke ubetydelig antall går over til å bli sosialhjelpsmottagere (eller gravide på nytt!).

Derfor har NAV satt fokus på denne målgruppen, - en gruppe som er svært heterogen, der svært mange kommer fra muslimske kulturer, der en god del har lite utdanning og dårlige norskferdigheter, men der kanskje overraskende mange også er kvinner med noe skole og noe utdanning, - og med uttrykte men upresiserte ønsker om kvalifisering og arbeid.

Problemstilling:

Forsøk på å nå denne gruppen, og forsøk på å motivere og aktivere for tiltak, har hittil, og overalt, rent ut i sanden. Også NAV Intro i Oslo har gjort forsøk uten å nå frem. Det betyr at en må utforske andre måter å jobbe på i forhold til denne målgruppen enn de tradisjonelle. Det er viktig, ikke minst for kvinnene selv, å etablere et forhold til arbeidsmarkedet. NAV og en enhet som NAV Intro må bidra ved å bli disse kvinnenes nettverk og motivatorer.

Prosjektet:

Prosjektet går ut på gjennom aktiv praksis å prøve ut og finne frem til strategier og en metodikk for at NAV kan henvende seg til målgruppen på en slik måte at målgruppen oppfatter dette som tillitsvekkende og motiverende, samt gjennomføre avklaringsprosesser for deltagelse på tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak/kurs i regi av NAV Intro. Prosjektet tar mål av seg til å mobilisere en betydelig andel av hjemmeværende minoritetsspråklige kvinner på overgangsstønad til deltagelse på arbeidsrettede tiltak, fortrinnsvis tilrettelagt AMO i regi av NAV Intro. Forventet antall er imidlertid fullstendig usikkert og pr. nå umulig å anslå. (se **) under pkt 5) Fremfor ordinær henvendelse og oppfølging, dreier prosjektet seg om å anvende muntlig henvendelse, bl.a på morsmål, på en innholdsmessig tilrettelagt måte og langt hyppigere enn tradisjonell NAV-oppfølging, samt muntlig oppfølging langt tettere enn tradisjonell NAV-oppfølging.

En ressursperson ansettes i 10 mnd (ca) for å gjennomføre prosjektet. Entydig fokus er viktig. Prosjektet har som utgangspunkt at målgruppen nås og følges opp med muntlig kommunikasjon, med bistand fra personer fra kvinnenes eget hjemland og kultur og som snakker morsmålet (for eksempel somali). Morsmåls personer må hyres for kortere perioder mot honorar. Det blir en viktig oppgave for ressurspersonen å utarbeide, prøve ut og bearbeide informasjonen som gis og hvordan en kommuniserer om hva, - i samarbeid med morsmålspersonene.

AMO-kurs:

NAV Intro har ferdigforhandlede rammeavtaler på to ulike kurskonsepter som bør være ideelle ”komme-i-gang-kurs” for målgruppen; et 6 ukers-kurs med mye individuell avklaring, et 12 ukers-kurs med opplæring i digital kompetanse. Begge kurskonseptene kan organiseres som deltid. Alt vedrørende kjøp og gjennomføring av tiltak/AMO holdes utenfor prosjektet. Idet

noen fra målgruppen begynner på et tiltak, er de å betrakte som "ordinær arbeidssøker" innenfor NAVs "ordinære" brukergrupper. Det er mobiliseringen til og oppfølgingen fra NAV Intro side gjennom kurset og videre, som er prosjektet.

Barnepass er en utfordring, og må finansieres, formodentlig med private dagmammaer.

Erfaringsrapport:

Prosjektet avsluttes med å utarbeide en erfaringsrapport. Rapporten vil primært være deskriptiv og empirisk, men ambisjonen er at den vil kunne skissere en metodikk.

Presentasjon:

Erfaringene og erfaringsrapporten skal presenteres av NAV Intro til hvert NAV lokalt i Oslo.

Prosjektperiode	Fra dato: 01.09.09	Til dato: 30.06.10	4 mnd i 2009 6 mnd i 2010
Milepæler fordelt over prosjektperioden			
Når prosjektet kommer i gang, vil fasene gli over i hverandre			
Fase 1: Kartlegging av porteføljen og henvendelse til målgruppen ved NAV Sagene og NAV Grünerløkka arbeid, henvendelse skriftlig som følges opp via telefon på ulike morsmål. Innkalling til veiledningsmøte hos NAV Intro med bistand fra morsmålspersoner			Milepæl 1: Medio september. Kartlegging, innkalling og veiledning
Fase 2: Deltakelse på Intro-kurs, med tett oppfølging fra NAV Intro, med bistand fra morsmålspersoner. NAV Intro har ferdigforhandlede rammeavtaler på to ulike kurskonsepter som bør være ideelle "komme-i-gang-kurs" for målgruppen, et 6 ukers-kurs med mye individuell avklaring, et 12 ukers-kurs med opplæring i digital kompetanse. Begge kurskonseptene kan organiseres som deltid. Barnepass er en utfordring.			Milepæl 2: Ultimo oktober. Den første "puljen" skal ha gjennomført kurs.
Fase 3: Å gjenta fase 1, formodentlig med tilpasninger ut fra erfaringer, overfor andre NAV-kontorer i Oslo (f.eks Gamle Oslo og Alna, muligens flere/alle i Oslo)			Periode: November - januar
Fase 4: Å gjenta fase 2 overfor de andre.			Periode: januar - mai
Fase 5: Summere opp og vurdere erfaringene			Milepæl 3: Medio mai Ferdigstille erfaringsrapport
Fase 5: NAV Intro gjennomfører informasjonsmøter / fagmøter med NAV lokalt og med de andre Introene, evnt andre.			Milepæl 4: Medio juni Ha formidlet erfaringer og arbeidsmetodikk til NAV lokalt i Oslo.
			Milepæl 5: 30.06.2010 Ferdigstille prosjektrapport

10 Styringsgruppe

Prosjektet er såpass lite at det ikke er nødvendig med egen styringsgruppe og egen arbeidsgruppe, - men én liten referansegruppe.

Navn	Institusjon/bedrift
Steinar Danielsen	NAV Intro Oslo
Anne Marie Sand	NAV Intro Oslo
Per Christian Strand	NAV Sagene
Ellen Røst	IMDi – avd arbeid og kvalifisering

11 Kostnadsplan/Budsjett (inkl. mva)	2009	Sum
* Prosjektmidlene skal nærmest i helhet gå til lønn & honorar sin		
Direkte prosjektkostnader	Lønn prosjektarbeider 10 mnd 100 % ltr. 45	358.860,-
	Lønn / honorar til flere morsmålspersoner	50.000,-
Utgifter til drift	Kontorplass, rekvisita mm tilsv norm i NAV Oslo	16.140,-
Andre kostnader	Reiseutgifter (primært i Oslo)	3.000,-
	Barnepass, honorar til dagmamma i kursperiodene	55.000,-
Inkl. mva	Lønnsutgifter er inkl sosiale utgifter	
Totalsum for prosjektet		483.000,-

12 Spesifikasjonsfelt for kostnadsplan/budsjett (inkl. mva)

Budsjett for hvert år (2009 og 2010):

Lønn prosjektarbeider 10 mnd 100 % ltr. 45	144.000,-	214.860,-
Lønn / honorar til flere morsmålspersoner	30.000,-	20.000,-
Kontorplass, rekvisita mm tilsv norm i NAV Oslo	6.455,-	9.685,-
Reiseutgifter (primært i Oslo)	1.200,-	1.800,-
Barnepass, honorar til dagmamma i kursperiodene	20.000,-	35.000,-
SUM:	201.655,-	281.345,-
	2009	2010

Kommentar:

* Forholdsmessig noe mer morsmålsperson-bruk ved oppstart (2009) enn mot slutten (2010).

* Forholdsmessig noe mer barnepassutgifter i 2010 enn 2009.

13 Finansieringsplan	2009	2010 1. halvår
Egne midler/egeninnsats	***)	
Andre offentlige midler		
Andre private midler		
Søkes av FARVE, inkludert mva	201.655,-	281.345,-
		Sum: 483.000

***)) NAV Intros leder, avdelingsleder og medarbeidere ved Intros veiledningsteam vil naturlig involvere seg, men denne "egeninnsats" lar seg ikke prise nøyaktig, og holdes utenfor prosjektet.

Likeledes holdes alt vedr kjøp og gjennomføring av tiltak/AMO utenfor prosjektet. Idet noen fra målgruppen begynner på et tiltak, er de å betrakte som "ordinær arbeidssøker" innenfor NAVs "ordinære" brukergrupper. Oppfølgingen i kursperioden derimot, er del av prosjektet.

14 Spesifikasjonsfelt for finansieringsplan (inkludert mva)
 Ingen ytterligere spesifikasjoner

Institusjon/bedrift	Kontaktperson	E-post
NAV Sagene	Avd.leder Per Christian Strand	per.christian.strand@nav.no
IMDi	Seniorrådgiver Ellen Røst	elr@imdi.no

16 Plan for videreføring av erfaringer

Dersom viktige og fruktbare erfaringer høstes, vil arbeid mot denne målgruppen bli en del av NAV Intros ordinære virksomhet.

Alle NAV lokalt bør være interesserte i og vil ha nytte av NAV Intros erfaringer. NAV Intro Oslo er kontinuerlig rundt på NAV lokalt og informerer om / redegjør for utfordringer og metoder i forhold til arbeidet med NAV-brukere med minoritetsbakgrunn.

Erfaringene skal forankres og tilgjengeliggjøres som metodikk for NAV Oslos oppfølging av enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn

Økt deltagelse på arbeidsrettede tiltak blant kvinnene vil spre seg på ”ryktebørsen” internt i målgruppen, - forhåpentligvis som noe attraktivt. Det er en erfaring at mange innvandremiljøer stort sett bare forholder seg til muntlig overlevert informasjon som går fra munn til munn i miljøet, og ikke til informasjon som gis via massemediale kanaler eller fra offentlige instanser i form av brev.

Deltagere med resultater vil bli rollemodeller, positive rollemodeller har sterk gjennomslagskraft i innvandrerkvinnemiljøene.

Økt deltagelse på arbeidsrettede tiltak og økt overgang til arbeid vil også være en nyttig erfaring å formidle til sosialtjenesten, ettersom dagens situasjon er at svært mange går over fra overgangsstønad til sosialstønad.

17 Publisering og spredning av resultater

En erfaringsrapport, skrevet slik at den er leservennlig og nyttig for NAV lokalt.

NAV Intro vil informere NAV lokalt på kontormøter. NAV Intro har gode presentører av fagstoff.

NAV Intro vil gå igjennom erfaringene med de andre NAV Introene, for å få kompetanseoverføring til andre fylker og regioner.

18 Evaluering av prosjektet

Styringsgruppen (se pkt 10) evaluerer prosjektet.

Prosjektets verdi vil til syvende og sist vises ved antall deltagere på AMO og ved om NAV lokalt er interessert i å få kjennskap til NAV Intros erfaringer.

19 Vedlegg(her må ikke legges informasjon av vesentlig betydning for søknaden)

20 Underskrifter	
Steinar Danielsen	Anne Marie Sand
20.05.09 svarlig	Adm. An- 20.05.09 svarlig
	Prosjektleder/Faglig an- svarlig

